

Rytíř naší populární hudby

Protože jsem na přelomu šedesátých a sedmdesátých let produkoval gramofonové desky rozhlasového orchestru (pak profesi producenta s postupným utahováním šroubů zrušili jako zbytečný imperialistický import), měli jsme k sobě se Zdeňkem Rytířem hodně blízko. I geograficky. Zdeňek bydlel v půdním bytě na Strossmayerově náměstí s herečkou Evelynou Steimarovou, já jenom o dvě ulice výš. Ve věži jejich bytu jsem s ním hodně často sedával – se skleničkou a s nezbytnou cigaretou.

TEXT: MILOŠ SKALKA

Měl jsem to štěstí, že jsem produkoval vůbec první sólové nahrávky Karla Zicha a Jiřího Korna právě s Rytířovými texty – Alenku v říši divů a Yvettu. Stejně jako premiérové „pražské“ hity Hany Zagorové – Svobodu a Rytířovu písničku Tisíc nových jmen a české verze převzatých skladeb Sliby chyby, Pan Tydlitý a pan Tydlitát a Náš dům zní smíchem. A „díky“ Zdeňkovi jsem také napsal svůj první český text, do té doby jsem psal jenom anglické – když mi totiž v domluveném dopoledním termínu v lednu 1972 nedodal slíbený text k melodii Jana Spáleného pro Michala Prokopa (natáčení bylo s rozhlasovým orchestrem hned odpoledne v dejvickém studiu), nezbylo mi nic jiného než text napsat sám. Jmenuje se Koberec létací.

JAK TO VŠECHNO ZAČALO

Textů napsal Zdeňek Rytíř něco přes tisícovku a jako autor debutoval na deskách v roce 1966 českou verzí skladby

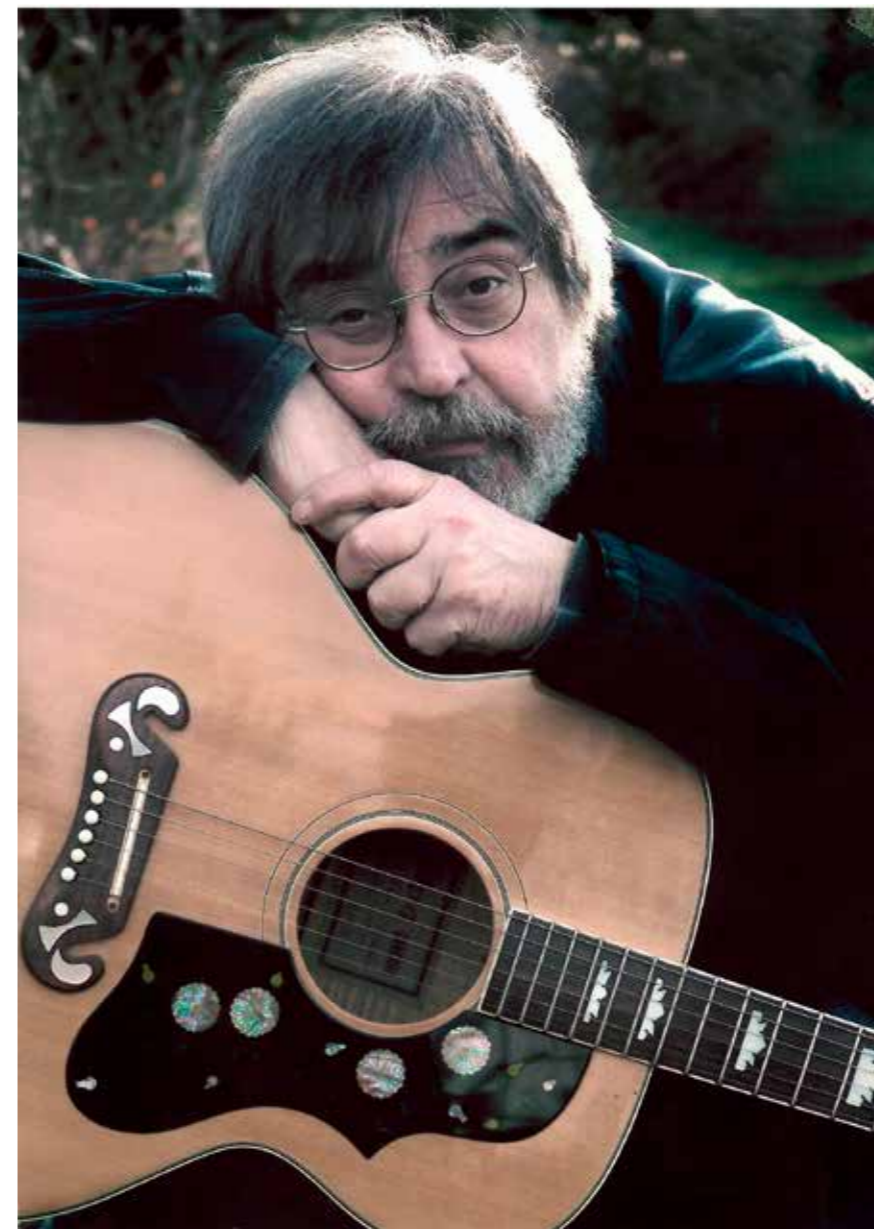
Sha-la-la-la-lee z repertoáru anglické skupiny The Small Faces, které ponechal původní název, jen ho foneticky upravil. Písničku *Ša-la-la-la-li* se skupinou Mefisto nazpíval Václav Neckář.

Zdeňek Rytíř byl nejen textař, ale také basový kytarista, kytarista, hráč na klávesové nástroje, dobro, banjo a foukací harmoniku a s přibývajícím věkem se začal stále výrazněji prosazovat také jako skladatel. Do rytířského stavu ho nemusel nikdo povyšovat (jako to dělá Alžběta II.), protože se jako Rytíř narodil v Táboře 11. dubna 1944. Maturoval v Praze na gymnáziu, na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy studoval angličtinu a japonštinu. S muzikou začínal jako baskytarista ve skupině Crossfire, postupně hrál se skupinami Blue Five, Hell's Devils a Karkulka. Poté co se Karkulka proměnila na Country Beat, odešel ke skupině Mefisto, kde také zpíval – pamětníci si vzpomenu na jeho nadšenou interpretaci písně *Keep on running* z repertoáru anglické skupiny The Spencer Davis Group. Spolu s Mefistem

pak v roce 1966 získal angažmá v divadle Rokoko a v letech 1968 až 1971 byl členem doprovodné formace tria Golden Kids. Pro tu napsal libreto a texty vaudevillu *Micro Magic Circus*, který se hrál v roce 1969 v karlínském Hudebním divadle. A pro Golden Kids otextoval třeba dylanovku *Časy se mění*. Díky Golden Kids měl Zdeňek Rytíř, svého času považovaný za dvorního textaře Václava Neckáře (a ne neprávem), blízko i k Martě Kubišové. Psal totiž texty nejen pro Golden Kids, ale také pro členy této vokální trojice. Ve spolupráci se skladatelem, pianistou, kapelníkem, dramaturgem a producentem Golden Kids Bohuslavem Ondráčkem napsal v roce 1968 pro Martu Kubišovou dodnes platnou píseň *Ring-O-Ding*, která žije v posluchačském povědomí pod náhradním názvem *Lidé zvonkoví*.

ŽIVOT PO GOLDEN KIDS

Po zákazu vystupování Marty Kubišové, který vešel v platnost 3. února 1970

Zdeňek Rytíř, foto: Helena Rytířová

a vedl neodvratně k rozpadu Golden Kids, se Zdeňek Rytíř začal věnovat výhradně textařské profesi – a jako hudebník se vrátil na scénu až v sezoně 1977/1978 při comebacku Petra Spáleného. S tím nejen zpíval, ale také hrál na kytaru, dobro a foukací harmoniku, aby se v roce 1980 objevil – ve stejné roli – ve skupině Tučňáci, kterou sestavil pro Michala Tučného. Než se však vrátil na scénu jako muzikant, stačil napsat

desítky skvělých textů – právě už zmíněnou *Alenku* (a další) – pro Karla Zicha, do té doby člena Spirituál kvintetu, který se díky tomu vydal na úspěšnou sólovou dráhu.

AŽ ŽIJE OLYMPIC

Zvláštní kapitolu tvorby Zdeňka Rytíře tvořily texty pro skupinu Olympic, jejíž melodie skládal samozřejmě frontman

Zdeňek Rytíř byl nejen textař, ale také basový kytarista, kytarista, hráč na klávesové nástroje, dobro, banjo a foukací harmoniku a s přibývajícím věkem se začal stále výrazněji prosazovat také jako skladatel.

skupiny, zpívající kytarista Petr Janda. Některé z nich zlidověly nebo se dočkaly nových verzí. S Olympikem vytvořil Zdeňek Rytíř památné komponované velkoplošné jevištní projekty *Laboratoř*, *Prázdniny na zemi* a *Ulice* (o nápaditou scénografii se tehdy postaral architekt Boris Drbal, dlouholetý manžel Lenky Filipové), z písní pro Olympic stačí připomenout skladby *Dynamit*, *Kufr*, *Bon soir mademoiselle Paris*, *Okno mé lásky*, známé spíše pod sloganem *Kdo tě líbí, když ne já*, nebo *Otázky*. Kolik je slunci let / milion, nebo pět?

VE JMÉNU VÁCLAVA NECKÁŘE A DALŠÍCH

Už jsme si v této vzpomínce na Zdeňka Rytíře řekli, že měl post dvorního textaře Václava Neckáře. Napsal pro něj textové obrazy k písním jako namátkou *Dobrá zpráva*, *Píseň pro Joriku*, *Nautilus*, *Perla*, *Odejdu*, *Kdo vchází do tvých snů*, *má lásko*, *Čaroděj-dobroděj...* a tak bych mohl pokračovat. Z jeho pera vzešla také skvostná a věrná česká podoba výjimečné balady *Suzanne* z repertoáru renesančně rozmáchlého kanadského básníka a písničkáře Leonarda Cohena.

Od začátku sedmdesátých let, tedy v údobí, než se Zdeněk Rytíř vrátil na scénu také jako hudebník, napsal ve spolupráci se skladatelem Petrem Hapkou několik pozoruhodných textů pro Hanu Hegerovou. Byl mezi nimi *Penzion na předměstí* nebo mrazivý šanson *Rozvod*.

CELOŽIVOTNÍ LÁSKY

Zdeněk Rytíř byl odkojený klasickým rokenrole, bigbitem a americkou poezií šedesátých let, ale především zpívajícími autory, jakými jsou už zmínění Bob Dylan a Leonard Cohen a dále Donovan, Bert Jansch nebo John Prine. Není proto divu, že si notoval i s Pavlem Bobkem, pro kterého opatřil českými slovy nejen lidovku *Víš, kdo ti smí z tvých vlásků copy splést?*, ale především jednu ze zásadních písní uctívaného newyorského zpívajícího autora a kytaristy Dona McLeana. Skladbě, která je poctou nizozemskému malíři Vincentu van Goghovi, ponechal Zdeněk Rytíř původní název *Vincent*.

ZPÁTKY NA SCÉNĚ JAKO MUZIKANT

V sezoně 1977/1978 se Zdeněk Rytíř zvedl od psacího stolu a vrátil se na hudební scénu jako kytarista, hráč na foukací harmoniku, příležitostný zpěvák a současně strůjce mimořádně úspěšného comebacku Petra Spáleného. Vymyslel mu nový repertoárový profil, který se výrazně obtiskl na albu *Dítě štěstěny*. Na tomto albu se Zdeněk Rytíř podílel nejen jako textař, ale také jako hudební dramaturg, skladatel, zpěvák a instrumentalista. Právě z jeho podnětu došlo ke stylovému posunu Petra Spáleného směrem k moderní country music a v titulní písni alba si Zdeněk s Petrem Spáleným také zazpíval.

KRÁL ROZJEZDŮ A COMEBACKŮ

Podobně jako stál Zdeněk Rytíř za comebackem Petra Spáleného, vytvořil na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let nový hudební profil Michala Tučného, kterého vymanil z někdejší repertoárové i stylové bezradnosti, postavil

Zdeněk Rytíř se zpěvačkou Annie Rattlesnake a Michalem Tučným, foto: Alan Pajer

Zdeněk Rytíř se zpěvačkou Annie Rattlesnake a Michalem Tučným, foto: Alan Pajer

mu vlastní skupinu Tučňáci a vybavil ho atraktivním zpěvníkem, který z Michala rázem udělal krále naší moderní country. A tím zůstal až do své předčasné smrti v roce 1995. Ze spolupráce

s Michalem Tučným vzešly písně jako *Snídaně v trávě*, *Poslední kovboj*, *Báječná ženská*, *Jižanský rok*, *Všichni jsou už v Mexiku*, *Tam u nebeských bran*, *Pověste ho vejš* a spousta dalších. Texty Zdeňka

Rytíře rovněž výrazně ovlivnily dráhu zpívající skladatelky a kytaristky Lenky Filipové. Byl to právě on, kdo dokonale naplnil její představu o výpovědi mladé ženy repertoárem, který osciluje kolem hudebního stylu moderní podoby šansonu. Zdeněk Rytíř dokázal pro Lenku psát tak pocitové a kongeniální texty, že se vlastně staly jakousi její velmi věrohodnou osobní výpovědí – těžko říct, jak by se její sólová dráha vyvíjela a jakými cestami by se ubírala bez Rytířova textařského i dramaturgického vkladu.

Nesmím zapomenout ani na to, že se na sklonku sedmdesátých let Zdeněk Rytíř výrazně spolupodílel na startu sólové dráhy Petry Janů, když pro ni s komponující kytaristou Otou Petřinou připravil alba *Motorest* a *Exploduj* (1978 a 1980). Titulní skladbu prvního z nich, skladbu Oty Petřiny a Zdeňka Rytíře *Motorest*, zpívá Petra Janů na svých koncertech dodnes. A kdyby ji do programu nezařadila, měli by posluchači oprávněný pocit, že je o něco ošidila.

PÍSNĚ PRO KARLA GOTTA

Zdeněk Rytíř napsal také několik úspěšných textů pro Karla Gotta – především ten k duetu s Darinkou Rolincovou *Zvonky štěstí*, ale také pro Gottovy sólové písně, třeba texty ke skladbám *Dívka z obrazu*, *Dlouhý proud mě stále láká*, *To musím zvládnout sám*, *Tvůj stín se má*, *Vstávej, ty tuláku* nebo ke stálíci Gottova zpěvníku, ke skladbě o tom, že ať různé vládly styly, *Zůstanu svůj*. Českými slovy opatřil i Svobodovu *Včelku Máju*, která se stala doslova kultovním hitem Karla Gotta v německy mluvících zemích.

KDYŽ ČLOVĚKA ZRADÍ ZDRAVÍ

V roce 2009 se Zdeněk Rytíř ocitl v nemocnici, kde strávil měsíc v umělém spánku. Tracheostomie, kyslík, doživotní podpora dýchání. Přežil a slavil svůj život visící jako na tenkém vlásku na přívodu kyslíku. Zdeněk Rytíř jako by se znovu narodil. Musel se ale učit znovu dýchat, jíst, chodit i mluvit. A trvalo to celý rok. Těsně před Vánocemi 2009 ho propustili z nemocnice domů a byl šťastný. Přes den mu přístroj vyráběl kyslík a ten se zavedenou tracheostomií

dostával do plic, v noci dýchal přes umělé plíce. Konečně se mohl pohybovat už i venku, i když jenom v dosahu své dýchací trubice. A začal dokonce pracovat na novém albu Petra Spáleného. Rodinná a pracovní idylka ale po pěti měsících skončila a Zdeňka Rytíře sanitka opět odvezla tam, kde už jednou byl – na motolské ARO. „*Já doufám, že Zdenka opět zabojuje a budu ho mít co nejdřív doma. Tak dlouho se s tou chorobou pere, že musí zvítězit,*“ věřila

ODCHOD NA VĚČNOST

Zdeněk Rytíř v noci z úterý na středu 1. října 2013 přestal dýchat. Umělé plíce, na které byl ve spánku napojený, mu přestaly stačit. Jeden z našich zásadních textařů ztratil vědomí a pomalu umíral. „*Věděla jsem, že je hodně zle, a volala záchranku,*“ svěřila se tehdy jeho žena Helenka, která o svého manžela v posledních letech pečovala ve dne v noci. Zdeňka Rytíře nakonec zradilo srdce

Zdeněk Rytíř, foto: archiv Zdeňka Rytíře

jeho druhá manželka Helenka. Pavlína Wolfová, dcera Petra Spáleného, pro týdeník Reflex uvedla: „*Sledovala jsem celé roky ty dialogy, kterým táta říká rozhovory. Vypadaly následovně: táta seděl, kouřil jednu cigaretu za druhou a díval se mlčky před sebe. Naproti němu byl Zdeněk Rytíř na monitoru počítače. Ten už nekouřil, protože se přes přetékající popelníky propracoval k šestimetrové hadici dýchacího přístroje. Všechno dobrý, šeptal přes Skype tátovi, Sestřičky v nemocnici krásný a hodný. Jen mě mrzí, že si nemůžu dát to cigáro. Petře, to jediný ti závidím.*“

a zemřel v šedesáti devíti letech na infarkt. S jeho odchodem do ráje zesnulých se nenávratně ztrácí rychle mizející tvář klasické české textařské školy, ve které byl v šedesátých letech dychtivým žákem – a v dekadách následujících pak velkým panem profesorem.

Aktuálně připomíná autorsko-interpretaci odkaz Zdeňka Rytíře CD osmnácti nahrávek nazvané *Já nic, já muzikant s podtitulem Michal Tučný zpívá Zdeňka Rytíře*. ☒